

שַׁשָּׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה

מִשְׁנֵי נִיּוֹת

לְתַלְמִידִים

עוֹז וְהָדָר

מִסְכֵּת

פְּסָחִים

עִם פִּירוּשֵׁי

רַבֵּינוּ עֹבַדְיָה מְבֵרֶטְנוֹרָא

עֵיקָר תּוֹסֵפוֹת יו"ט

י"ל ע"י

מַמְלַכַת הַתּוֹרָה 'עוֹז וְהָדָר'

תַּשְׁע"ח לַפ"ק



הקדמה למסכת פסחים

מסכת פסחים

מסכת פסחים היא המסכת השלישית בסדר מועד, הסדר העוסק בדיני השבתות והמועדים, והיא עוסקת בדיני חג הפסח.

המצות המיוחדות לחג הפסח הן: אסור אכילת חמץ והנאה ממנו, חיוב בעורו, מצות הקרבת קרבן פסח בערב פסח ומצות אכילתו בליל פסח, אכילת מצה ומרור בליל פסח, וספור יציאת מצרים.

מצות אלו נחלקות לשני חלקים:

א. עניני חמץ ומצה ושאר מצות ליל הסדר, הנוגעות גם בזמן ההז. ענינים אלו נמצאים בפרקים א'-ד' ובפרק י'. בפי חלק מהראשונים נקרא חלק זה של המסכת בשם 'מסכת פסח ראשון' [ראה גם בגמרא (נח:)].

ב. מצות הקרבת קרבן פסח בערב פסח, ומצות אכילת הפסח בליל הסדר - שאינן נוהגות אלא בזמן שבית המקדש היה קיים. ענינים אלו נמצאים במסכת בפרקים ה'-ט'. בפי חלק מהראשונים נקרא חלק זה של המסכת בשם 'מסכת פסח שני' [ראה גם בגמרא (טז:)].

אסורי חמץ

חמץ הוא דבר מאכל העשוי מאחד מחמשת מיני דגן: חטה, שעורה, שיפון, כסמין ושבטל שועל, שבאו עליהם מים, ועל ידי כן החמיצו.

שני אסורים הם בחמץ: א. אסרה תורה לאכל ולהנות מחמץ בפסח, וכה חמור האסור עד שעגשו של האוכל חמץ במזיד - פרת. ב. עוד אסרה תורה לבל יראה ובל ימצא ברשותו של אדם חמץ בפסח, וצויתה על האדם להשביתו מרשותו.

אסור אכילת חמץ מתחיל כבר מערב פסח, ביום ארבעה עשר בניסן, מחצות היום. חכמים הוסיפו ואסרו לאכל חמץ וכן להנות ממנו, עוד זמן מה קדם לכן. פרטים אלו, והדעות השונות בכה, נתבארו בכמה משניות שבפרקים א'-ב'.

האסור לבל יראה וימצא חמץ ברשותו של אדם עם חובת השבתת החמץ, אף הם מתחילים בערב פסח. חכמים הוסיפו וחיבו את האדם לבדק את ביתו בליל ערב פסח [ליל ארבעה עשר בניסן], הזמן בו בני אדם נמצאים בבתיהם, כדי שימצא את החמץ שעליו להוציא ולהשבית. הבדיקה נעשית לאור הנר, שהוא יפה לבדיקה.

הקדמה למסכת פסחים

את החמץ הנמצא יש לבער למחרת, ביום ערב פסח. בנוסף יש לבטל את החמץ, הינו לומר כי הוא נחשב בעינינו כעפר הארץ, ועל ידי כך, גם אם קים חמץ שלא נמצא בבדיקה, אין האדם עובר על החזקתו [וכיון שבין כך הוא מבטל את חמצו, הרי ששורת הדין היתה שיהיה די בבטול ולא יהיה צורך בבדיקה כלל, אלא שחששו חכמינו זכרונם לברכה שמא לא יעשה הבטול בלב שלם או שמא אם לא יבדק וישאר חמץ בביתו יבוא לאכלו, ומפני כך הצריכו גם בדיקה מלבד הבטול].

דיני הבדיקה נמצאים בפרק א' דינים נוספים אודות החמץ ובטולו, בפרקים ב'-ג'. בתחלת פרק ג' קימת התייחסות גם לדינו של 'חמץ גקשה', הינו חמץ שאינו ראוי למאכל אדם [כגון חמץ המשמש כדבק], ועוד פרטים בדינים אלו.

מצות ליל הסדר

מצות רבות צוה התורה בליל הסדר: מצות אכילת קרבן פסח, מצות אכילת מצה, מצות אכילת מרור ומצות ספור יציאת מצרים.

חכמינו זכרונם לברכה הוסיפו מצות נוספות בליל הסדר: שתית ארבע כוסות, מצות הסבה, אכילת כרפס, אכילת אפיקומן, אמירת נסח ההגדה, אמירת הלל, ועוד.

דיני מצה ומרור הובאו בפרק ב'.

דיני ליל הסדר לפרטיו נתבארו בפרק י'.

הקרבנות קרבן פסח

מצות עשה על כל אדם מִיִּשְׂרָאֵל, בין איש ובין אשה, להקריב בערב פסח אחר חצות קרבן פסח הבא מן הכבשים או מן העזים, ממין זכר, ולאכל ממנו כזית בליל פסח על מצות ומרורים. הקרבן צריך להשחט לשם בעליו ולשם הקרבן.

אין הקרבן נשחט אלא למנויו - לאותם אנשים שנמנו עליו מתחלה, ורק הם ראויים לאכל ממנו. ואין ממנים על הפסח אלא מי שיכול לאכל כזית. ולא זו בלבד, אלא גם שאין לעוסקים בעבודות הקרבן לחשב בעבודותיו כי הם עושים אותו לשם קרבן אחר, או שלא למנויו, או שלא לאוכליו. מחשבות אלו פוסלות את הקרבן.

אף אין לשחט את הפסח ולעבד את עבודותיו כאשר יש חמץ ברשות אותם עובדים או ברשות הנמנים על הקרבן.

קרבן פסח הוא הקרבן היחיד הקרב אחר תמיד של בין הערבים.

פרק א (א) אור לארבעה עשר. ליל שלמחרתו יהיה ארבעה עשר. וקורא התנא ללילה אור כדרך שקורין לעור סגי נהור, ולישנא מעליא נקט: בודקים את

החמין. אית דמפרשי טעמא דבדיקה כדי שלא יעבר על 'בל יראה ובל ימצא' (ראה שמות יג ז, שם יב ט) אם יהיה חמץ בביתו בפסח. ואף על גב דבבבטול בעלמא סגי (א), חיישינן שמא ימצא גלוסקא יפופיה וימלך על בטולו ויחשב עליה לאכלה (ב), ויעבר עליו על 'בל יראה ובל ימצא', הלכך בודקים את החמץ כדי לבערו מן העולם. ואית דאמרי טעמא דבדיקה גזירה שמא ימצא חמץ בביתו בפסח ויאכלנו, כיון שאין רגיל להיות בדל ממנו כל שאר ימות השנה: לאור

הנר. בגמרא (ז) יליף דבדיקת חמץ צריכה שתהא לאור הנר, מדכתיב הכא (שמות יב יט) 'שאר לא ימצא', וכתיב התם (בראשית מד יב) 'וימצא הגביע', מה מציאה האמורה שם על ידי חפוש, שנאמר 'ויחפש וכו' וימצא', אף מציאה האמורה כאן על ידי חפוש, ויחפוש הוי בגר דכתיב (משלי כ כז) 'ער ה' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן'. ותקנו הבדיקה בלילה,



לארבעה עשר, בודקים את החמץ לאור הנר. כל מקום שאין (א) מכניסין בו חמץ אין צריך בדיקה. ולמה אמרו שתי שורות במרתף, מקום שמכניסין בו חמץ. בית שמאי אומרים, שתי שורות על פני כל המרתף. ובית הלל אומרים,

מפני שבלילה כל העם מצויין בבתיהם, ואור הנר יפה לבדיקה בלילה יותר מביום, דשרגא בטיהרא למאי מהניא. ומיהו, אם לא בדק ליל ארבעה עשר ובודק בארבעה עשר שחרית, צריך שיבדק נמי לאור הנר: ולמה אמרו. לקמן במתניתין: שתי שורות. של חביות הסדורות זו על גבי זו במרתף של יין צריך לבדק ביניהן, אחר שאמרנו כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך לבדק, למה הצריכו לבדקו. ומשני, לא אמרו אלא במרתף שמכניסין בו חמץ, כמו מרתף שמסתפק ממנו יין לשלחנו, ופעמים שהשמש עומד למזג ופתו בידו, וכשהיין פלה נכנס במרתף להביא יין: שתי שורות על פני כל המרתף. דרך

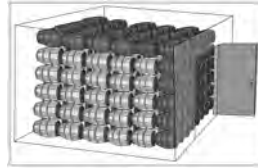
אוצרי יין לסדר חביותיהן שורות שורות, עד שממלאין כל קרקעית המרתף, וחוזרין ומניחין חבית על חבית, פשוטות התחתונות כן שורות העליונות עד שמי הקורה (ד). ושתי שורות שאמרו בית שמאי הם שורה חיצונה מן הארץ עד שמי קורה, וחזור ובודק החביות העליונות על פני ארכו ורחבו (ה) של מרתף, נמצאו שתי שורות כמין גא"ם

עיקר תוי"ט

ואוצרות יין ושמן דאין צריכים בדיקה. ואהא מקשה ולמה אמרו כו' דהא אין צריך בדיקה. ומשני במרתף כו': (ד) פירש רש"י (ח: ד"ה שתי) עד התקרה. והוא כמו 'שמי השמים' (תהלים קמח ד: ה) 'ארכו' הוא שאמר שבדק שורה החיצונה מן הארץ, ו'רוחבו' הוא שאמר שחזור ובודק העליונות. ועיין תוי"ט:

א (א) דילפינן מדכתיב (שמות יב טו) 'תשביתו' ולא כתיב 'תבערו', והשבתה בלב היא השבתה. רש"י (ד"ה בביתול): (ב) כלומר דכמו שבבטול בעלמא דהיינו שיחשוב בלבו כאילו הוא עפר סגי בכך אף על פי שלא הוציא בשפתיו כלום, הכי נמי במחשבה חוזר מבטולו וזוכה בה, דמחשבה מבטלת מחשבה: (ג) שאין. בגמרא (ח) מפרש לאתויי כו'

יוֹנִית^(ו), שוֹרָה
אֶחָת בְּזִקְיָפָה
וְשׁוֹרָה אֶחָת
בְּשִׁכְיָבָה: שְׁתֵּי



שְׁוֹרוֹת הַחִיצוֹנוֹת.
הַשְּׁוֹרָה הָעֲלִינָה הַסְּמוּכָה
לְשָׁמַי קוֹרָה הָרוּאָה פָּנֶי
הַפֶּתַח^(ז), וְשִׁלְמָטָה
הַיִּמָּנָה. וְאוֹתָן שֶׁלִּפְנִים
אֵינוֹ בּוֹדֵק כָּלָל. וּמִן
הַחִיצוֹנוֹת אֵינוֹ בּוֹדֵק אֶלָּא
שְׁתֵּי הָעֲלִיּוֹנוֹת בְּלִבָּד:
(ב) אֵין חוֹשְׁשִׁין.

חש
חולדה

כְּשֶׁבִדֵּק הַבֵּית בְּזוּיֹת זֶה
וְכֹא לְבִדֵּק זְוִיֹּת זֶה, אֵין
חוֹשְׁשִׁין שְׁמָא בְּתוֹךְ
שְׁבֹאֲתֵי לְזוֹ גִּרְרָה חֲלָדָה
לְמָקוֹם הַבְּדוּק וְצָרִיךְ אָנִי
לְחֹזֵר וּלְבִדֵּק, שְׁאֵם בָּאת
לְחוֹשֵׁ לְכָף, הָרִי גַם
מִחֲצֵר לְחֲצֵר יֵשׁ לוֹמֵר כֵּן,
אֲנִי בְּדִקְתִי קֹדֶם לְחִבְרִי
וּלְאַחֵר בְּדִיקְתִי הַכִּיָּאָה
חֲלָדָה חֲמִצַּח מִחֲצֵר חִבְרִי
לְחֲצֵרִי, וְאֵין לְדַבֵּר סוּף:
(ג) בּוֹדֵקִים אֹזֵר
אַרְבָּעָה עָשָׂר וּבְאַרְבָּעָה

זמן
הבדיקה
ומי שלא
בדק
בזמן

הַמוֹעֵד, יְבִדֵּק לְאַחֵר הַמוֹעֵד. וּמָה שְׁמֹשִׁיר^(ט), יִנְיָחוּנוּ בְּצִנְעָא, כְּדִי

שְׁלֹא^(י) יִהְיֶה צָרִיךְ בְּדִיקָה אַחֲרָיו:

שעת
אכילה
ושעת
שריפה

עָשָׂר שְׁחָרִית. הֵכִי קָאָמַר, בְּאֶחָד מְשֻׁלוֹשָׁה
פְּרָקִים הִלְלוּ בְּלִבָּד בּוֹדֵקִים, וּלְאַחֵר שְׁלוֹשָׁה
פְּרָקִים הִלְלוּ אִם לֹא בְּדֵק שׁוּב אֵינוֹ בּוֹדֵק:
בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד. בְּשַׁעָה שְׁשִׁית, שֶׁהוּא מוֹעֵד
הַבַּעֲוִר: לְאַחֵר הַמוֹעֵד.

עַד שֶׁתִּתְּשֵׁף^(ח). וְאִית
דְּמִפְרָשֵׁי בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד,
בְּתוֹךְ הַפֶּסַח. לְאַחֵר
הַמוֹעֵד, לְאַחֵר הַפֶּסַח,
כְּדִי שְׁלֹא יִתְעַרְבוּ לוֹ חֲמִצָּה
שְׁעָבֵר עָלָיו הַפֶּסַח שֶׁהוּא
אֲסוּר בְּהִנָּאָה בְּחֲמִצָּה שֶׁל
הַתֵּר שֶׁנֶּעֱשָׂה לְאַחֵר
הַפֶּסַח. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר,
לְאַחֵר הַבַּעֲוִר דִּהְיִינוּ
לְאַחֵר זְמַן אֲסוּרוֹ שֶׁל
חֲמִצָּה, לֹא יְבִדֵּק כָּלָל,
דִּילְמָא אֲתִי לְמִיכַל
מִינֵיהּ. וְרַבִּנּוּן אָמַר יְבִדֵּק
לְאַחֵר זְמַן אֲסוּרוֹ, וְלֹא
חֲזִיִּישִׁין דִּילְמָא אֲתִי
לְמִיכַל מִינֵיהּ כִּיּוֹן שְׁכַל
עֲצָמוֹ מִחֲצֵר עָלָיו לְשַׁרְפוֹ.
וְאֵין הִלָּכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:
(ד) וְשׁוֹרְפִין בְּתַחֲלַת
שִׁשָּׁה. וְאָף עַל גִּב דָּכָל
שַׁעָה שְׁשִׁית מְדֹאֲרִיתָא

יִנְיָחוּנוּ בְּצִנְעָא, כְּדִי

דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר, אוֹכְלִין כָּל חֲמִשָּׁה, וְשׁוֹרְפִין בְּתַחֲלַת שִׁשָּׁה. וְרַבִּי

עיקר תו"ט

מודו דכל היכא דענוש כרת אפילו מחזור עליו
לשורפו חיישין דילמא אתי למיכל מיניה. ולא
סמכין אהאי טעמא אלא עד שתחשך, דליכא כרת.
ה"ל [י: ד"ה יבדוק]: (ט) שמשיר. כלילה לצרכו
שיאכל כלילה גם בבוקר. ה"ל [ט: ד"ה ומה]:
(י) ש"א. דהא דתנן לעיל דאין חוששים היינו
מספק. אבל הכא איכא למיחש שמא תטול חולדה
בפנינו ויהיה צריך בדיקה. גמרא (ט:):

(ו) ועשויה כמו כ"ף פתוחה שלנו, שורה בזקיפה
ושורה עליונה בשכיבה, כאדם הבדוק כותל הבית
מבחוץ והגג (רש"י שם ד"ה גאם). הרואה את הקורה,
דהיינו כל גג השורות. רש"י (שם ד"ה הרואה):
(ז) והאי 'פתח' לאו כנגדו ממש קאמר, אלא הכותל
שהפתח בו קרי הכי. רש"י (ח: ד"ה ושלמטה הימנה -
השני): (ח) ואיכא למידק ומשתחשך ואילך למה לא
יבדוק, ואפשר דהיינו טעמא משום דאפילו רבנן

שְׂרִיא (יא), גִּזְרוּ רַבֵּנּוּ עָלֶיהָ דִּילָמָּא טַעוּ וְסָבוּר
עַל הַשְּׂבִיעִית שֶׁהִיא שְׁשִׁית, אֲבָל הַחֲמִישִׁית
לֹא טַעוּ לְמִימַר עַל הַשְּׂבִיעִית שֶׁהִיא חֲמִישִׁית,
וּמִתָּר: תַּלְוִין כָּל חֲמִישׁ. וְאִינוּ אוֹכֵל,
גִּזְרָה מִשּׁוּם יוֹם הַמַּעֲנֶן
דְּטַעֲי וְסָבַר עַל הַשְּׂבִיעִית
שֶׁהִיא חֲמִישִׁית. וּמִיָּהוּ
לְשֹׁרֶף אִינוּ צָרִיף,
וּמֵאֲכִיל לְבָהֱמָתוֹ. אֲבָל
שְׁשִׁית אֵף בִּהְנֵאָה
אֶסוּר מִדְּרַבְּנָן, גִּזְרָה
מִשּׁוּם שְׂבִיעִית. וְהִלְכָּה
כְּרַבִּי יְהוּדָה: (ה) שְׁתֵּי
חֲלוֹת. שֶׁל חֶמֶץ: שֶׁל
תּוֹדָה פְּסוּלֹת. שֶׁנִּפְסְלוּ
בְּלִינָה, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהֵן
מְרֻבּוֹת לַחֲמִי תּוֹדָה
בְּשִׁלוּשָׁה עֶשֶׂר בְּנִסָּן,
שֶׁכָּל מִי שֵׁישׁ לוֹ תּוֹדָה
לְהֵבִיא מִבֵּיאָה בְּשִׁלוּשָׁה
עֶשֶׂר (יב), נִפְסְלוֹת בְּלִינָה
לְבַקֵּר שֶׁל אֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר.
לַחֲמִי תּוֹדָה אֲרֻבָּעִים
חֲלוֹת, עֶשְׂרֵה מִקֵּץ חֶמֶץ,
וְתּוֹדָה נֶאֱכָלֶת לְיוֹם
וְלֵילָה, וְאִם הָיוּ מִבֵּיאִים
אוֹתָם בְּאֲרֻבָּעָה עֶשֶׂר
אֵין נֶאֱכָלוֹת שֶׁל חֶמֶץ
אֵלָּא עַד שֶׁשׁ שְׁעוֹת,
וְאֶסוּר לְהֵבִיא קֶרֶבֶן בְּיוֹם

יְהוּדָה אוֹמֵר, אוֹכֵלִין כָּל
אֲרֻבָּע, וְתוֹלִין כָּל חֲמִישׁ,
וְשׁוֹרְפִין בְּתַחֲלַת שֵׁשׁ:

ה וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה,
שְׁתֵּי חֲלוֹת שֶׁל תּוֹדָה
פְּסוּלוֹת וּמִנְחוֹת עַל גֵּג
הָאֶצְטִבָּא. כָּל זֶמֶן שֶׁמִּנְחוֹת,
כָּל הָעַם אוֹכְלִים. נִטְלָה
אַחַת, תוֹלִין, לֹא אוֹכֵלִין וְלֹא
שׁוֹרְפִין. נִטְלוּ שְׁתֵּיהֶן,
הִתְחִילוּ כָּל הָעַם שׁוֹרְפִין. רַבֵּן
גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, חֲלוֹן נֶאֱכָלִים
כָּל אֲרֻבָּע, וְתִרּוּמָה כָּל חֲמִישׁ,
וְשׁוֹרְפִין בְּתַחֲלַת שֵׁשׁ:

ו רַבִּי חֲנִינָא סָגַן הַכֹּהֲנִים
אוֹמֵר, מִיָּמִיָּה שֶׁל
כֹּהֲנִים לֹא נִמְנָעוּ מִלְּשֹׁרֶף
אֶת הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלֵד

נִוְתָּנִים אוֹתָם שֶׁם לְפָסְלָם
בִּידֵים: שֶׁמִּנְחָתוֹ. שֶׁם
עַד זֶמֶן הַבַּעוּר וְנִשְׁרָפוֹת:
עַל גֵּג הָאֶצְטִבָּא.
שֶׁהָיָה בְּהַר הַבֵּית, כְּדִי
שִׁירָאוּ אוֹתָם שֶׁם לְסִמָּן:
נִטְלָה אַחַת מֵהֶן.
בְּתַחֲלַת שְׁעָה חֲמִישִׁית
כָּא שְׁלִיחַ בֵּית דִּין וְנוֹטֵל
הָאֶחָת, וְכָל הָעַם מִפִּירִים
שֶׁהִגִּיעַ שְׁעָה חֲמִישִׁית
וְתוֹלִין: וְתִרּוּמָה כָּל
חֲמִישׁ. דְּאֶסוּר לְהַפְסִיד
קֳדָשִׁים בִּידֵים כָּל זֶמֶן
שֶׁיֵּכוֹל לֶאֱכֹלָם: וְשׁוֹרְפִין
בְּתַחֲלַת שֵׁשׁ. דְּהִשְׁתָּא
וְדֹאֵי רַבָּא טַעוּ בֵּין
שְׁשִׁית לְשְׂבִיעִית. וְאֵין
הִלְכָּה כְּרַבֵּן גַּמְלִיאֵל:
(ו) מִיָּמִיָּהם שֶׁל כֹּהֲנִים
לֹא נִמְנָעוּ. מִשּׁוּם
דְּבַעֲי לְמִתְנֵי סִיפָא
(מ"ו) מִדְּבִרֵיהֶם לְמַדְּנוּ
שֶׁשׁוֹרְפִין תִּרּוּמָה טְהוֹרָה
עִם הַטְּמֵאָה [נִקְט']
לָהּ הֵכָּא: מִלְּשֹׁרֶף

אֶת הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בְּוֹלֵד הַטְּמֵאָה. בְּוֹלֵד
שֶׁל וֹלֵד קָאָמַר, כְּלוּמַר הַבֶּשֶׂר שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי
שֶׁנִּטְמָא בְּשָׁנִי לַטְּמֵאָה, שֶׁהוּא וֹלֵד שֶׁל וֹלֵד, לֹא

שִׁיתְמַעֲט זֶמֶן אֲכִילָתוֹ, שֶׁאֵין מִבֵּיאִין קֳדָשִׁים
לְבֵית הַפֶּסֶל (יג), הִלְכָּךְ כָּל מִי שֶׁהָיָה עָלָיו
קֶרֶבֶן תּוֹדָה מִבֵּיאָה בְּשִׁלוּשָׁה עֶשֶׂר, דְּבִאֲרֻבָּעָה

עיקר תו"ט

לשחיטת הפסח, שהוא בין הערבים, והוא חצי יום.
ה"ל (חמץ ומצה פ"א ה"ח, פ"ב ה"א): (יב) דלשהויי עד
אחר הפסח עובר בעשה ד'ובאת שמה והבאתם
שמה' (דברים יב ה, ו) (כמו שכתב הר"ב ריש ראש
השנה (ד"ה ולרגלים)):

(יא) שנאמר (שמות יב טו) 'אך ביום הראשון תשביתו
שאור מבתיכם'. ומפי השמועה למדו שהראשון זהו
י"ד, ראייה לדבר זה שכתוב בתורה (דברים טז ג) 'לא
תאכל עליו חמץ'. כלומר על קרבן הפסח. כך למדו
בפירוש דבר זה, לא תאכל חמץ משעה שראויה

סימן
לשעת
אכילה
ושריפה
דין
תרומה
של חמץ

לשרוף
טומאה
קלה עם
טומאה
חמורה
בקדשים
ובתרומה

נִמְנָעוּ מִלְשָׁרְפוֹ עִם הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בָּאֵב הַטְּמֵאָה שֶׁהוּא רֹאשׁוֹן לַטְּמֵאָה, וּכְשֶׁנִּגְנַע זֶה הַבֶּשֶׂר שֶׁהָיָה מִתְחַלְתּוֹ שְׁלִישִׁי בַּבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בָּאֵב הַטְּמֵאָה חֲזֹר לֵהִיּוֹת שְׁנִי, שֶׁהָיָה נִגְנַע בְּרֹאשׁוֹן וְנִעֲשֶׂה שְׁנִי, וְנִמְצָא שֶׁהוֹסִיפוּ לוֹ טְמֵאָה עַל טְמֵאָתוֹ, דְּמַעֲיָקְרָא שְׁלִישִׁי וְהִשְׁתָּא שְׁנִי, וְאֵף עַל פִּי כֵּן לֹא נִמְנָעוּ מִלְשָׁרְפוֹ עִם חֲמוּר מִמֶּנּוּ, דְּהוּאִיל וְאֵף זֶה הֶקֶל לְשִׁרְפָה עוֹמֵד, לֹא חָשׂוּ אִם מְטַמְּאִין אוֹתוֹ יוֹתֵר מִמָּה שֶׁהָיָה. וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין אֶכֶל מְטַמָּא אֶכֶל מִן הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּטַמְּאֵת אֶכְלִין (ויקרא יא

לח) טָמֵא, וְאֵינוּ מְטַמָּא אֶכֶל כִּיּוֹצֵא בּוֹ, מִכָּל מְקוֹם רִבְּנָן גָּזְרוּ שֶׁהָיָה אֶכֶל מְטַמָּא אֶכֶל: הַשְּׁמֶן שֶׁל תְּרוּמָה (יג): שֶׁנֶּפְסֵל בְּטָבוֹל יוֹם. הוּא שְׁלִישִׁי לַטְּמֵאָה, דְּטָבוֹל יוֹם פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה מִן הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ שְׁלִישִׁי לְעוֹלָם, לֹא שֶׁנֶּאֱמַר אֶכְלִין וְלֹא שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁקִין: בְּגֵר שֶׁנִּטְמָא בְּטַמָּא מֵת. הָאֵי גֵר שֶׁל מִתְכַּת הוּא. וְכָל כָּלִים חוּץ מִכָּלִי חֶרֶס שֶׁנִּגְנַעוּ בְּטַמְּאֵת מֵת נִעֲשׂוּ כְּמוֹתָהּ, אִם אָב אָב, אִם רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן, דְּכַתִּיב

שריפת
תְּרוּמָה
של חֲמוּץ
טְהוּרָה
עִם
תְּרוּמָה
טְהוּרָה

הַטְּמֵאָה עִם הַבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בָּאֵב הַטְּמֵאָה, אֵף עַל פִּי שְׁמוֹסִיפִין טְמֵאָה עַל טְמֵאָתוֹ. הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא וְאָמַר, מִימִיהֶם שֶׁל כְּהֲנִים לֹא נִמְנָעוּ מִלְהַדְלִיק אֶת הַשְּׁמֶן שֶׁנֶּפְסֵל בְּטָבוֹל יוֹם בְּגֵר שֶׁנִּטְמָא בְּטַמָּא מֵת (יד), אֵף עַל פִּי שְׁמוֹסִיפִין טְמֵאָה עַל טְמֵאָתוֹ:

ז אָמַר רַבִּי מֵאִיר, מְדַבְּרֵיהֶם לְמַדְּנוּ,

(במדבר יט טז) 'בְּחִלֵּל חֶרֶב', וְדִרְשִׁינָן 'חֶרֶב' הָיָה כִּי־חִלֵּל, שֶׁהֶחֱרַב שֶׁנִּגְנַע בְּמֵת נִעֲשֶׂה אָבִי אָבוֹת כְּמֵת עֲצָמוֹ, וּכְשֶׁנִּגְנַע בְּטַמָּא מֵת שֶׁהוּא אָב, נִעֲשֶׂה גַם כֵּן הֶחֱרַב אָב, וְהוּא הָדִין לְכָל שְׂאֵר כָּלִים חוּץ מִכָּלִי חֶרֶס, נִמְצָא הֵנָּה שֶׁל מִתְכַּת שֶׁנִּגְנַע בְּטַמָּא מֵת, נִעֲשֶׂה אָב הַטְּמֵאָה. וְהִשְׁתָּא הוֹסִיף רַבִּי עֲקִיבָא עַל דְּבָרֵי רַבִּי חֲנִינָא סָגֵן כְּהֲנִים, שֶׁרַבִּי חֲנִינָא לֹא הִתִּיר אֲלֵא לְהַחֲזִיר הַשְּׁלִישִׁי שְׁנִי, וְרַבִּי עֲקִיבָא הִתִּיר לְהַחֲזִיר הַשְּׁלִישִׁי רֹאשׁוֹן, שֶׁהִשְׁמֵן שֶׁנֶּפְסֵל בְּטָבוֹל יוֹם שֶׁהוּא שְׁלִישִׁי, כְּשֶׁמְדַלִּיקִין אוֹתוֹ בְּגֵר שֶׁנִּטְמָא בְּטַמָּא מֵת, שֶׁהֵנָּה עֲצָמוֹ נִעֲשֶׂה אָב כְּמוֹ שְׂאֵמָרְנוּ, נִמְצָא שֶׁחֲזֹר הַשְּׁלִישִׁי לֵהִיּוֹת רֹאשׁוֹן,

וְאֵף עַל פִּי כֵּן לֹא נִמְנָעוּ, דְּהוּאִיל וְיֵשׁ שֵׁם טְמֵאָה עָלָיו, לֹא חִיִּישִׁינָן לִיה וּמִתֵּר לְהוֹסִיף בִּידֵים: (ז) מְדַבְּרֵיהֶם לְמַדְּנוּ. בֵּין רַבִּי מֵאִיר בֵּין רַבִּי יוֹסִי תְּרוּוּיָהּ סְבִירָא לָהּ דְּבֶשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בְּיָלֵד הַטְּמֵאָה דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא, מִיֵּרִי בַּבֶּשֶׂר שֶׁנִּטְמָא בְּמִשְׁקִים שֶׁנִּטְמָאוּ בְּכָלִי שֶׁנִּטְמָא בְּשִׁרְץ (ט), וְרַבִּי מֵאִיר סָבֵר טְמֵאָת

הוּא שְׁלִישִׁי לַטְּמֵאָה, דְּטָבוֹל יוֹם פּוֹסֵל אֶת הַתְּרוּמָה מִן הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה אוֹתָהּ שְׁלִישִׁי לְעוֹלָם, לֹא שֶׁנֶּאֱמַר אֶכְלִין וְלֹא שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁקִין: בְּגֵר שֶׁנִּטְמָא בְּטַמָּא מֵת. הָאֵי גֵר שֶׁל מִתְכַּת הוּא. וְכָל כָּלִים חוּץ מִכָּלִי חֶרֶס שֶׁנִּגְנַעוּ בְּטַמְּאֵת מֵת נִעֲשׂוּ כְּמוֹתָהּ, אִם אָב אָב, אִם רֹאשׁוֹן רֹאשׁוֹן, דְּכַתִּיב

עיקר תו"ט

בְּגֵר שֶׁנִּטְמָא בְּטַמָּא מֵת הוֹסִיפוּ עַל טוּמְאָתוֹ, שֶׁנִּעֲשֶׂה רֹאשׁוֹן וּמְטַמְּאִין אוֹכְלִין מְדַאֲוִירֵיתָא. גִּמְרָא (יד): (טו) כֵּן כָּתוּב (ש"י טו: ד"ה ורבי). וְהִקְשָׁה דְּסוּף סוּף כִּיּוֹן דַּאֲיִן אוֹכֵל מְטַמָּא אוֹכֵל אֲלֵא מְדַרְבְּנָן מַה קָא מְהִי לִיה הָא' בֶּשֶׂר לְבֶשֶׂר שְׁלִישִׁי, אִי לְשׁוּיָה שְׁנִי מְדַרְבְּנָן, מַעֲיָקְרָא נִמִּי שְׁנִי מְדַרְבְּנָן הוּי, דְּהָרִי מְשַׁקֵּין שֶׁנִּגְנַעוּ בְּהֵן לְעוֹלָם תַּחֲלִילָה הוּיִין, אֲלֵא עַל כְּרַחֵךְ לְהָאֵי שְׁנוּיִי סְבִירָא לִיה אוֹכֵל מְטַמָּא אוֹכֵל בְּקִדְשִׁים מְדַאֲוִירֵיתָא. וְלִמָּן דְּאָמַר דַּאֲיִן מְטַמָּא אִין צִירִךְ לְאֻקְמָא בְּמִשְׁקִין, וּמְדַבְּרֵיהֶם, מְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְעִיִּין תו"ט:

(יג) מִדְּקַתְנִי לְהַדְלִיק בְּנֵר. דַּאֲלִילוֹ שֶׁמֶן שֶׁל קוֹדֶשׁ כְּשֶׁנִּטְמָא נִשְׂרַף בְּקוֹדֶשׁ בְּבֵית הַדָּשֵׁן וְאִין לְהַכְהִינִם הִיתֵר בָּהֶם. אֲבָל בְּתוּמָה כְּתִיב (במדבר יח ח) 'מִשְׁמֵרֵת תְּרוּמוֹתַי', בְּשֵׁתִי תְּרוּמוֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת טְהוּרָה וְאַחַת טְמֵאָה, וְאָמַר רַחֲמָנָא שְׁלַךְ תַּהִיָּה לְהַסִּיק תַּחַת תְּבִשְׁלִיךְ. (פסחים יד: ד"ה נוקמה): (יד) בְּטַמָּא מֵת. דִּיִּיק לּוֹמֵר שֶׁנִּטְמָא בְּטַמָּא מֵת. אֵף עַל גַּב דְּמִשְׁקִין לְעוֹלָם תַּחֲלִילָה הוּי מְגִירֵת י"ח דְּבֵר (שבת פ"א מ"ד ר"ה ר"ע"ב שם ד"ה ושמחה). מִשּׁוֹם דַּאֲיָהּ סְבִירָא לִיה דְּמֵן הַתּוֹרָה מְשַׁקֵּין מְטַמְּאִין אוֹכְלִין, וְאִשְׁמַעֲיָן הִשְׁתָּא דְּכִשְׁנִטְמָאוּ

מִשְׁקִים לְטֶמֶא אֲחֵרִים לֹא דְאוֹרִיתָא (טז), שְׁאִין
מִשְׁקִין מִטֶּמֶאִין אֲחֵרִים וְאֶפְלוּ אֶכְלִין אֵלָא
מִדְּרַבָּנָן, וּמִשּׁוּם הָכִי קָאָמַר מְדַבְּרֵי רַבִּי חֲנִינָא
דְּאָמַר שְׁשׁוֹרְפִין בְּשׂוֹר שֶׁנִּשְׁטַמָּא בְּמִשְׁקִין דְּהוּי

לִיה טֶמֶא מִדְּרַבָּנָן, דְּמְדַאוֹרִיתָא טְהוֹר מְעֵלִיא
הוּא, עִם בְּשׂוֹר שֶׁנִּשְׁטַמָּא
בְּאֵב הַטֶּמֶאָה שֶׁהוּא
טֶמֶא דְּאוֹרִיתָא: לְמַדְנָו
שְׁשׁוֹרְפִין תְּרוּמָה
טְהוֹרָה עִם הַטֶּמֶאָה.
מִשְׁהֲגִיעַ שְׁעָה שְׁשִׁית
שֶׁהִיא אֶסוּרָה מִדְּרַבָּנָן,
כְּמוֹ שְׁשׁוֹרְפִין בְּשׂוֹר
שֶׁנִּשְׁטַמָּא בְּמִשְׁקִין שֶׁהוּא
טְהוֹר גָּמוּר מִן הַתּוֹרָה עִם
בְּשׂוֹר שֶׁנִּשְׁטַמָּא בְּאֵב
הַטֶּמֶאָה שֶׁהוּא טֶמֶא
דְּאוֹרִיתָא: אָמַר לוֹ רַבִּי
יוֹסִי אֵינָהּ הִיא הַמִּדָּה.
רַבִּי יוֹסִי לְטַעְמִיהָ
דְּסִבְרָא לִיה טֶמֶאֱת
מִשְׁקִין לְטֶמֶא אֲחֵרִים
דְּאוֹרִיתָא, וּבְשׂוֹר שֶׁנִּשְׁטַמָּא

שְׁשׁוֹרְפִין תְּרוּמָה טְהוֹרָה
עִם הַטֶּמֶאָה בְּפֶסַח. אָמַר
לוֹ רַבִּי יוֹסִי, אֵינָהּ הִיא
הַמִּדָּה. וּמוֹדִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, שְׁשׁוֹרְפִין זֶה
לְעֶצְמָהּ זֶה לְעֶצְמָהּ. עַל מָה
נִחְלָקוּ, עַל הַתְּלוּיָה וְעַל
הַטֶּמֶאָה, שְׂרָבִי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר, תִּשְׂרַף זֶה לְעֶצְמָהּ זֶה
לְעֶצְמָהּ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר,
שְׁתִּיחָהּ בְּאַחַת:

פֶּרֶק ב ב א כָּל שְׁעָה
שְׁמַתָּר^(א) לֶאֱכֹל,
מֵאֲכִיל לְבִהְמָה לַחֲיָה

בְּתַרִּי לִישְׁנִי, מִשְׁמַע דְּאִתְרִי גְבֵרִי קָאִי. וְהָכִי
קָאָמַר, כָּל שְׁעָה שְׁמַתָּר לִכְהֵן לֶאֱכֹל בְּתְרוּמָה
מֵאֲכִיל יִשְׂרָאֵל חֲלִין לְבִהְמָתוֹ. וּמִתְנִיתִין רַבָּן
גְּמִלְיָאֵל הִיא, שְׂרָבִין גְּמִלְיָאֵל אוֹמֵר (לְעִיל פ"א מ"ה)
חֲלִין נֶאֱכָלִין כָּל אֲרַבַּע וּתְרוּמָה כָּל חֲמִשׁ. וְלִית
הִלְכָתָא פְּתִיחָה, אֵלָא בֵּין בְּתְרוּמָה בֵּין בְּחִלִּין
אוֹכְלִין כָּל אֲרַבַּע וְתוֹלִין כָּל חֲמִשׁ וְשׁוֹרְפִין
בְּתַחֲלַת שָׁשׁ: מֵאֲכִיל לְבִהְמָה וְלַחֲיָה

בְּמִשְׁקִין טֶמֶא מְדַאוֹרִיתָא, הִלְכָּהּ אָמַר לִיה
אֵינָהּ הִיא הַמִּדָּה, כְּלוּמַר אִי אִתָּהּ יָכוֹל לְלַמֵּד
זֹאת מִדְּבִרְיָהֶם, אִם הִתְרַף לְשֹׂרף טֶמֶא טֶמֶאָה
קֵלָה עִם טֶמֶא טֶמֶאָה חֲמוּרָה, תִּתִּיר לְשֹׂרף
טְהוֹרָה עִם טֶמֶאָה. וְהִלְכָּה כְּרַבִּי יוֹסִי שְׁאִין
שׁוֹרְפִים תְּרוּמָה טְהוֹרָה עִם הַטֶּמֶאָה בְּפֶסַח.
וְטֶמֶאֱת מִשְׁקִין לְטֶמֶא אֲחֵרִים אֵינָהּ מְדַאוֹרִיתָא
אֵלָא מִדְּרַבָּנָן, כְּרַבִּי מֵאִיר: וּמוֹדִים רַבִּי

הנאה
מחמץ,
כיצד
מצות
ביעור
חמץ

עיקר תוי"ט

מדבריהם. תוס' (יד: ד"ה התם). והשתא אתי שפיר
לישנא ד'מדבריהם', ד'מדבריו' הוה ליה למימר:
ב (א) שמותר. לדיוקא איצטריך, דתידוק הא
משעה שאינו מותר לאכול אינו מותר להאכיל. רש"י

(בא: ד"ה כל שעה שמותר):

(טז) ואם תאמר, אם כן רבי חנינא נמי מוסיף אדרבי
עקיבא, דמדרכי עקיבא דאמר דפסול מדאורייתא
מותר לעשות ראשון לא שמעין שיהא שלישי דרבנן
מותר לעשות שני, ובירושלמי (פ"א ה"ז) פריך לה דלא
בא רבי עקיבא אלא לפחות, ומשני בטבול יום